

УДК 327(73+470:476):341.655]:323.233(476)"2020/..."
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/103-110>

Артур РАЙКОВ, асп.
ORCID ID: 0009-0008-8353-8450
e-mail: artur.raykov@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МІСЦЕ БІЛОРУСІ У СТРАТЕГІЧНИХ ІНТЕРЕСАХ США ТА РФ ПІСЛЯ ПРОТЕСТІВ 2020 РОКУ

Вступ. Протести в Білорусі 2020 року істотно вплинули на внутрішньополітичну ситуацію та регіональну геополітичну динаміку і трансформацію підходів США та РФ до співпраці з нею. Якщо раніше Білорусь могла маневрувати між Заходом і Росією, то події 2020 року призвели до руйнування балансування. Масові демонстрації, придушення протестного руху з боку режиму Лукашенка та подальша міжнародна ізоляція Білорусі призвели до перегляду зовнішніми акторами своїх стратегій. США почали тиснути на режим за допомогою санкцій та надавали підтримку білоруському громадянському суспільству в надії вплинути на політику Лукашенка. Водночас РФ скористалася моментом, працюючи над поглибленням інтеграції та збільшенням залежності Білорусі від неї.

Методи. Під час дослідження були використані такі методи: аналітичний, історичний, компаративний, прогностичний, системний підхід, контент-аналіз.

Результати. Акції протесту 2020 року в Білорусі стали закономірним наслідком зростання невдоволення політикою влади та втратою від тривалого правління Лукашенка. Протести стали формою незгоди суспільства та спробою добитися змін. Ця криза стала також каталізатором для трансформації підходів зовнішніх акторів до впливу на Білорусь. РФ скористалася можливістю для консолідації свого контролю над Білоруссю, що призвело до розширення співпраці у військово-політичній сфері та економічній інтеграції, а це, у свою чергу, ще більше посилює залежність Білорусі від РФ. Водночас США запровадили санкції та політично підтримували білоруську опозицію, проте реально вплинути на Білорусь вони не змогли. Аналіз політики США демонструє відсутність комплексної стратегії щодо білоруського питання, що ускладнює досягнення довгострокових результатів. Проте з приходом до влади Дональда Трампа у США з'явилася можливість для перезапуску відносин з Мінськом на основі прагматичного підходу.

Висновки. 2020 рік стає переломним для Білорусі, значно вплинувши на внутрішній політичний ландшафт. Незважаючи на масштабні протести та сильне суспільне невдоволення, Лукашенку вдалося утриматися при владі, але ці події призвели до змін у геополітичному балансі, ізоляції Білорусі з боку західних країн та посилення її залежності від РФ. Росія захистила свої стратегічні інтереси та укріпила вплив на Білорусь, змусивши режим Лукашенка поглибити інтеграцію в економіці, посилити військово-співробітництво, що зробило Білорусь вкрай залежною від волі РФ. Для США події 2020 року стали випробуванням ефективності їхньої політики. Хоча США намагалися вплинути на Білорусь через санкції і підтримку опозиції, ефективність таких кроків була обмеженою. Зараз США намагаються знайти нові методи впливу на Білорусь, зокрема, використовуючи санкції як предмет торгу.

Ключові слова: Російська Федерація, США, Білорусь, протести 2020 року, стратегічні інтереси, політична залежність, політична ізоляція, санкційні обмеження, баланс сил.

Вступ

Президентські вибори в Білорусі 2020 року та масштабні протести, які розгорілися після них, стали визначальними для трансформації внутрішньополітичної ситуації в країні та її міжнародного позиціонування. Незважаючи на те, що Білорусь завжди мала тісні політичні, військові та економічні зв'язки з Росією, протягом десятиліть Олександр Лукашенко, будучи незмінним президентом Білорусі, намагався триматися балансу у відносинах як з представниками Заходу, так і російським керівництвом. Завдяки цьому балансуванню Білорусь вдавалося в деяких питаннях тримати певний рівень автономності у політичних питаннях та отримувати вигоду від партнерства з різними країнами. Однак події 2020 року істотно змінили ситуацію, прискоривши процес поглиблення інтеграції Білорусі з РФ.

Масові протести громадян через недовіру до результатів виборів спричинили жорстку відповідь режиму Лукашенка, що призвело до його міжнародної ізоляції. Сполучені Штати та їхні союзники засудили жорстокість білоруської влади, запровадили проти неї санкції та висловили підтримку білоруському суспільству й опозиції, що у білоруському керівництві сприйняли як загрозу своєму існуванню. Водночас Російська Федерація скористалася моментом і, попри певні початкові побоювання щодо нестабільності в Білорусі, надала різнопланову підтримку своєму союзнику та стала гарантом збереження влади Лукашенка, що значно посилює залежність Білорусі від Росії.

Політична криза в Білорусі 2020 року призвела до руйнування попереднього статус-кво та очікувано

запустила реакцію з боку двох ключових геополітичних гравців – Росії та США. У цьому контексті важливо виявити, які стратегічні інтереси щодо Білорусі переслідують офіційні Москва та Вашингтон, оцінити ефективність їхніх інструментів впливу та зрозуміти, які довгострокові наслідки можна очікувати від цих процесів для регіональної безпеки та балансу сил.

Мета дослідження – проаналізувати трансформацію стратегічних інтересів Сполучених Штатів і Російської Федерації щодо Білорусі після протестів 2020 року, оцінити вплив на внутрішньополітичні процеси в країні та визначити перспективи подальшої зовнішньополітичної взаємодії США і РФ відносно Білорусі.

Методи

З метою кращого висвітлення геополітичної ситуації навколо Білорусі автор статті використав ряд методів. Історичний метод був застосований для визначення ключових етапів внутрішньополітичної кризи в Білорусі, аналізу її перебігу, а також для простеження еволюції підходів США та РФ у відносинах з Білоруссю. Системний підхід дозволив розглянути ситуацію в Білорусі у ширшому контексті міжнародних відносин та оцінити її місце у геополітичному суперництві між США та РФ. Компаративний метод застосовано для порівняння політики США та РФ щодо Білорусі, оцінювання ефективності їхніх інструментів впливу. Був також використаний контент-аналіз під час розгляду офіційних документів, пресрелізів відомств, заяв політичних лідерів, матеріалів аналітичних центрів, а також новинних і аналітичних матеріалів у медіа. Також був застосований прогностичний метод для оцінювання можливих сценаріїв розвитку контактів США та РФ з Білоруссю.

© Райков Артур, 2025

Результати

Президентські вибори в Білорусі 2020 року стали переламним моментом у новітній історії цієї східноєвропейської країни. Білорусь опинилася в епіцентрі політичної кризи, яка мала суттєві наслідки як для внутрішньої політики, так і для її міжнародного позиціонування. Масові протести громадян проти режиму Лукашенка, жорстке придушення опозиції та репресії проти незгодних з політикою уряду разом з погіршенням відносин офіційного Мінська із західними країнами призвели до ізоляції Білорусі і водночас до посилення залежності країни від Російської Федерації. А подальші події, пов'язані зі співучастю Білорусі в російській агресії проти України, ще більше загострили питання політичного майбутнього правлячого режиму та загалом місця і ролі Білорусі в геополітичному протистоянні між США та РФ.

Ситуація в Білорусі перед президентськими виборами 2020 року. Політична ситуація в Білорусі перед виборами 2020 року характеризувалася сильним невдоволенням владою Олександра Лукашенка та втомою громадян від його одноосібного правління, яке тривало з 1994 року, коли той вперше був обраний на посаду президента країни. За два десятиліття при владі він зміг побудувати жорстку авторитарну управлінську систему, яка сильно обмежувала права і свободи громадян, контролювала політичне життя в країні, економіку та бізнес, силові структури, сильно впливала на інформаційну політику в країні. Жорсткий тиск режиму Лукашенка, спрямований на збереження влади та впливу на різні сфери життя в Білорусі, призводив до наростання невдоволення серед білоруського суспільства, що і вилилося в подальше загострення внутрішньополітичної ситуації у країні та зростання протестних настроїв на фоні президентської кампанії 2020 року.

Можна виділити кілька чинників, які призвели до наростання невдоволення серед населення. Як було сказано, серед білоруських громадян спостерігалася втома від режиму Лукашенка. Він був при владі 26 років і в 2020 р. збирався йти на свій вже 6 президентський термін (Соколов, 2020). Ледь не кожні вибори в Білорусі провокували акції протесту через чергове переобрання Лукашенка та відсутність справжньої конкурентної політики. Молодь, міське населення та середній клас прагнули оновлення політичної системи, аби та більше відповідала їхнім запитам та викликам часу. Крім того, негативно на рейтинг Лукашенка у суспільстві впливала його репресивна політика: кожні вибори президента супроводжувалися арештами основних опозиційних кандидатів, аби не створити проблем з переобранням Лукашенка та прискіпки появу альтернативних рухів. Придушення опозиції, відсутність політичних свобод, кримінальні процеси проти інакомислячих, знищення незалежних медіа, надмірна централізація влади в одних руках – усе це негативно впливало на суспільну підтримку Лукашенка серед населення Білорусі і лише збільшувало кількість тих, хто прагнув змін (Ісаченко, & Козенко, 2024).

Також можна згадати й економічний чинник. Білорусь була і залишається вкрай залежною від РФ. До виборів 2020 року понад 40 % експорту країни йшло до Росії (Alachnovič et al., 2024). У разі будь-яких проблем у відносинах з РФ на білоруську економіку чекала б сильна криза. Цим часто користалася Росія, аби контролювати Білорусь і режим Лукашенка. Залежність Білорусі від РФ проявлялася і в питанні енергетики (Alachnovič et al., 2024). Москва грала на цих важелях, щоби стимулювати Лукашенка до сильнішої інтеграції в рамках Союзної держави, що означало б зменшення суверенітету Білорусі

та розмивання її ідентичності, що не подобалося громадянам. Крім того, не додавав популярності Лукашенку і надмірний контроль держави над економікою: більшість великих підприємств перебували у державній власності (Вінокуров, & Мірошніченко, 2022), що негативно відображалося на їхній ефективності, а також призводило до зростання бюрократії та корупції, що посилювало невдоволення серед населення.

Був ще один чинник, який мав глобальний характер, а саме, пандемія COVID-19. Лукашенко був одним з найбільш активних скептиків щодо боротьби з коронавірусною хворобою. Він заперечував небезпеку пандемії, називаючи її психозом (Українська правда, 2020а). Крім того, його уряд відмовився вводити коронавірусні карантинні обмеження для зменшення темпів поширення хвороби (Ліскович, 2020), що призвело до зростання кількості інфікованих. Громадянське суспільство мало самостійно боротися з пандемією. Загалом це вплинуло на те, що білоруське суспільство стало ще більше політизованим та готовим протестувати проти Лукашенка та його режиму.

Президентські перегони 2020 року відрізнялися від попередніх тим, що участь у них не брали традиційні білоруські опозиціонери – за попередні роки Лукашенко запроторив їх до в'язниць за політичними справами. Однак конкуренти за пост президента все одно з'явилися та користувалися значною популярністю. Можна назвати трьох таких кандидатів. Перший – Віктор Бабарико, колишній голова "Белгазпромбанку", який мав значну підтримку серед білоруських еліт та бізнесу (Glod, 2021). Другий – Сергій Тихановський, блогер, який здобув велику популярність серед білорусів завдяки розповідям про їхню країну та критику режиму Лукашенка (Настоящее Время, 2021). Третій кандидат – Валерій Цепкало, колишній дипломат та засновник Білоруського парку високих технологій (Deutsche Welle, 2020). Побоюючись конкуренції та втрати влади, Лукашенко розпочав репресії проти цих осіб. Їм не дали можливості зареєструватися у Центральній виборчій комісії для участі у виборах (Krawatzek, & Rohava, 2020). Крім того, Тихановського та Бабарико заарештували і відправили відбувати строки у в'язниці на 18 та 14 років відповідно (Радіо Свобода, 2021). Цепкало був змушений покинути Білорусь після загрози арешту (RFE/RL's Belarus Service, 2020).

Передвиборча кампанія самого Лукашенка будувалася на кількох ключових принципах. По-перше, білоруська влада намагалася усілякими методами демонізувати опозицію, наголошуючи на тому, що вони є нібито маріонетками Заходу, які прагнуть знищити незалежність Білорусі. По-друге, тотальне використання адміністративного ресурсу: від запуску репресивного апарату та сотень арештів по всій країні до посилення контролю над чиновниками, державними ЗМІ та процесами в країні. Зрештою Лукашенко також просував ідею стабільності в маси.

До виборів опозиційно налаштовані білорусі намагалися виходити на мітинги з критикою владної системи та на підтримку альтернативних кандидатів. Такі мітинги були під пильною увагою влади, та завершувалися вони нерідко затриманнями силовиками учасників таких демонстрацій. Усі ці події разом лише більше збурювали населення, яке все більше прагнуло покінчити з правлінням Лукашенка.

Протести в Білорусі. Президентські вибори були заплановані на 9 серпня 2020 року. Здавалося, що після того, як Лукашенко заарештував головних опозиційних кандидатів, конкуренції на виборах не буде. Однак через

те, що Сергія Тихановського репресували, кинути виклик режиму вирішила його дружина – Світлана Тихановська (Егоров, 2021). Тихановська акумулювала підтримку білоруського населення, яке прагнуло змінити владу в країні. Згодом до її кампанії долучилися Марія Колеснікова та Вероніка Цепкало – очільники штабів Бабарико та Цепкало, кандидатів у президенти, які потрапили під пресинг державного апарату (Егоров, 2021). Ці троє жінок почали працювати разом та об'єднали навколо себе різні групи виборців, які були опозиційно налаштовані. А сама Світлана Тихановська отримала підтримку серед населення та несподівано навіть для себе стала головною опозиційною кандидаткою.

9 серпня відбулося голосування, яке супроводжувалося численними фальсифікаціями. Це можна зрозуміти з огляду на результати, які оголосила білоруська ЦВК. За цими даними, Олександр Лукашенко нібито набрав понад 80 % голосів, у той час як Світлана Тихановська – лише 10 % (BBC News Україна, 2020). Водночас незалежні екзитполи та штаб Тихановської демонстрували зовсім іншу картинку. За їхніми даними, перемогу мала б отримати саме Тихановська, з огляду на дані з опрацьованих бюлетенів (BBC News Україна, 2020). На неможливість перемоги Лукашенка вказували і численні опитування думки громадян під час президентської виборчої кампанії, які вказували на вкрай низький рейтинг Лукашенка. Окремі інтернет-опитування показували, що Лукашенка підтримують менше 4 % громадян Білорусі (Настоящее Время, 2020). Можливо, настільки низького рейтингу Олександр Лукашенко і не мав, однак і перемогти у першому турі та переобратися він не міг. Сполучені Штати, Європейський Союз та західні демократії не визнали результатів виборів через фальсифікації та непрозорість голосування (Комісарова, 2020).

Після оголошення результатів цих виборів у ніч з 9 на 10 серпня в Білорусі почалися перші масові акції протесту, які стали початком найбільшої політичної кризи в історії незалежної держави. Жодні інші протести, які відбувалися у попередні роки, не мали такого масштабу та залученості громадян. Вуличні демонстрації, страйки на підприємствах, громадянська непокоря охопили не лише Мінськ, а й десятки інших міст. Лукашенко, побоюючись втрати влади, очікувано відповів репресіями (Ісаченко, & Козенко, 2024).

У перші дні масові акції протесту прокотилися по всій країні. Протестувальники вступали в сутички з силовиками. Загони білоруської міліції використовували світлошумові гранати, гумові кулі та слезогінний газ, аби розігнати протест. Тисячі протестувальників були заарештовані. Поступала інформація про факти катувань у слідчих ізоляторах. Крім того, через тиск з боку силовиків загинуло троє протестувальників (Козенко, 2021). Жорстокість силовиків у перші дні протесту викликала зворотну реакцію: суспільство ще більше збурювалося, а до протестів стали приєднуватися нові групи населення.

Увесь серпень 2020 року тривали протести, які мали все ж мирний характер, оскільки після перших жорстких розгонів влада трохи пом'якшила свою тактику. Протести набули нових форматів. Зокрема, жінки проводили так звані Марші жінок, протестуючи проти насильства (Козенко, 2021). 16 серпня 2020 року в Мінську відбувся Марш Свободи, участь в якому взяли від 200 до 500 тисяч людей, що був одним з найбільших мітингів у сучасній білоруській історії (Європейська правда, 2020). Також однією з форм протесту стали загальнонаціональні страйки, особливо на великих державних підприємствах (Козенко, 2021).

За прикладом українського "Антимайдану", влада організувала мітинги на підтримку Лукашенка, куди звозили бюджетників і на яких виступав сам Лукашенко, розповідаючи про нібито спробу Заходу влаштувати "кольорову революцію" у країні (RFI, 2020). Паралельно з цим Лукашенко почав усе більше опиратися на підтримку РФ та особисто Володимира Путіна, який став на бік збереження Лукашенка при владі. Білоруські правоохоронці стали працювати на підприємствах, аби знищити робітничий спротив, заарештовуючи профспілкових лідерів та активістів (Козенко, 2021).

3 жовтня 2020 року протест почав згасати. Влада почала все більше адміністративно тиснути на протестувальників. Силовики отримали нові повноваження для більш жорсткіших затримань, були заарештовані ключові фігури протестів, такі як Марія Колеснікова (Козенко, 2021). Світлана Тихановська та частина членів Координаційної ради, яка займалася організацією протестів, були змушені емігрувати та шукати притулок у країнах ЄС, зокрема в Литві та Польщі (Ilyushina, & John, 2020). Через відсутність результатів масових акцій, активну роботу білоруських силовиків із затримання найбільш активних учасників протесту та залякування інших, публічну підтримку політично і фінансово режиму Лукашенка з боку РФ, а також через слабку ефективність західних санкцій проти Лукашенка та його оточення, відбувалася певна політична стагнація, і до кінця 2020 року протестний рух практично припинився, хоча і досі залишаються осередки опору режиму Лукашенка, щоправда діє він в еміграції.

Реакція РФ та її стратегічні інтереси в Білорусі.

Можна сказати, що білоруські протести 2020 року, з їхньою широкомасштабністю та залученістю суспільства, стали дзвіночком для російського керівництва, оскільки існувала ймовірність втрати Білорусі за прикладом України в 2014 р. Російська Федерація завжди розглядала Білорусь як важливий стратегічний актив, таку собі буферну зону між РФ і державами Заходу та важливого сателіта на Європейському просторі.

Після початку протестів у Білорусі Росія спершу зайняла вичікувальну позицію та не поспішала відкрито підтримувати Лукашенка, наголошуючи при цьому на важливості збереження стабільності в країні. Можна припустити, що у ці перші дні Москва активно розглядала варіанти реагування на ситуацію в Білорусі. Крім того, ще відчувалася певна напруженість у двосторонніх відносинах між РФ та Білорусі після того, як білоруські силовики затримали під Мінськом 33 російських "вагнерівців" (Українська правда, 2020b). Тоді у Лукашенка остерігалися, що їх використають для захоплення влади в Білорусі. Потенційно у РФ і справді могли розглядати різні способи реакції на ситуацію в Білорусі, опираючись на перебіг подій. Можливо, навіть були думки щодо примусу Лукашенка до транзиту влади в країні під контролем РФ, проте, зрештою, Росія зробила ставку на підтримку збереження при владі Олександра Лукашенка.

Рішення щодо підтримки режиму Лукашенка можна пояснити кількома ключовими факторами, а саме: геополітичне значення Білорусі для Росії в її стратегічних інтересах; важливість недопущення "кольорових революцій"; протидія американському та європейському впливу на країни, які входять в орбіту впливу Росії, а також наміри самої РФ активно інтегрувати Білорусь до власної системи в рамках Союзної держави. Тому Росія почала діяти більш активно на білоруському треку.

У відповідь на протести, у серпні 2020 року, Росія почала надавати режиму Лукашенка різнопланову

підтримку. РФ просувала наратив про те, що ці протести начебто стали наслідком втручання західних держав у внутрішні справи Білорусі. Почалася більш інтенсивна двостороння комунікація між Путіним та Лукашенком. Їхня перша телефонна розмова відбувалася через 5 днів після виборів (БЕЛТА, 2020). За результатами цих перемовин Лукашенко наголошував, що Росія готова надати допомогу країні, якщо буде загроза з-за кордону з боку Заходу. Схожі формулювання використовували і в РФ: там заявили, що Володимир Путін готовий, у разі потреби, допомогти з врегулюванням ситуації в Білорусі, включно із застосування структур та механізмів Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ). Сам Путін згодом відкрито анонсував, що вони готують спеціальні військові резерви, щоби потім допомогти владі в Білорусі навести лад (Козенко, 2021).

Про важливість Білорусі для російського керівництва говорить частота переговорів між Путіним та Лукашенком. Зокрема, у перші тижні після виборів вони 7 разів спілкувалися у телефонному форматі, а також зустрічалися 5 разів для обговорення ситуації (Козенко, 2021). Що характерно, ці очні зустрічі відбувалися на території РФ, що вказує на посилення залежності Білорусі.

Крім політичної підтримки, у перші місяці після виборів Росія надала режиму Лукашенка ще й фінансово-економічну допомогу. У вересні 2020 року РФ виділила 1,5 млрд дол. у формі кредиту для потреб Білорусі. Крім того, Росія пообіцяла надати відстрочки щодо оплати попередніх кредитів та гарантувала Білорусі збереження знижок на поставку енергоносіїв (Козенко, 2021). В умовах західного санкційного режиму проти Білорусі цим Росія ще ближче прив'язала Лукашенка до себе та посирила залежність білоруської економіки.

Збільшення впливу РФ на Білорусь можна простежити і по тому, як стали працювати ЗМІ та силові органи. Імовірно, білоруські правоохоронці пройшли інструктаж і навчання з боку російських колег, оскільки переслідування опозиційно налаштованих громадян відбувалися за російським прикладом. Білоруські державні медіа стали синхронізуватися з російськими колегами у просуванні ідентичних наративів. Це сталося після того, як до Мінська з Москви були направлені російські журналісти та спеціальні радники і технологи, які мали замінити звільнених білоруських колег, що були незгодні з режимом Лукашенка, і підлаштувати пропаганду під нові вимоги часу (Настоящее Время, 2020).

Володимир Путін був і залишається зацікавленим у збереженні підконтрольного партнера у вигляді Лукашенка та його оточення, оскільки для Росії важливо зберегти контрольованість внутрішніх процесів у сусідній країні та не допустити розгортання Білорусі в бік інтенсифікації відносин з країнами ЄС та Сполученими Штатами. Утримання Лукашенка при владі також дозволяє Росії убезпечити себе від можливого розширення НАТО далі на схід, що відповідає стратегічним зовнішньополітичним інтересам РФ. Крім того, підконтрольний та ослаблений Лукашенко є більш договороздатним для РФ та більш прогнозованим, що можна конвертувати у ще більшу залежність Білорусі та її підтримку дій РФ на міжнародній арені.

Події в Білорусі відкрили для Російської Федерації можливості для посилення своєї присутності в цій країні. Вище вже згадувалося, що Росія відправила своїх фахівців у білоруські силові органи для допомоги з організацією придушення протестних акцій проти Лукашенка, а також активізувала і військовий компонент у відносинах з офіційним Мінськом. Зокрема, інтенсифікувалися контакти між військовим командуванням обох держав, а

також нового розмаху і сенсу набули спільні військові навчання "Союзна рішучість" та "Захід". Зокрема, Російська Федерація стала їх використовувати і для тиску на Україну та західні держави заради досягнення власних стратегічних геополітичних цілей (Deutsche Welle, 2022). Крім того, під приводом цих навчань Росія організувала перекидання власних військ до кордонів з Україною, які були використані під час повномасштабного вторгнення 2022 р. Режим Лукашенка жодним чином не чинив опір цим планам РФ, оскільки розумів, що будь-який супротив може призвести до втрати влади в країні через високу залежність від Російської Федерації.

Не варто забувати і про економічний інтерес Росії від посилення впливу на Білорусь. Довгі роки Путін намагався вплинути на свого білоруського колегу, аби той не чинив спротиву щодо посилення інтеграційних процесів у межах Союзної держави. Протягом двох десятиліть Лукашенко міг маневрувати та відмовлятися від інтенсифікації інтеграції, однак вибори 2020 р. змінили ситуацію, тому він більше не міг балансувати між Заходом і РФ, оскільки західні країни, зокрема і Сполучені Штати, ввели санкційні обмеження проти Білорусі та по суті намагалися ізолювати її. В умовах, коли немає можливості для маневрів, Лукашенко був змушений підписати 28 так званих дорожніх карт у частині економічної інтеграції з Росією. Серед іншого, у межах Союзної держави довелось погодити гармонізацію податкової та митної політики, а також запровадити єдиний енергетичний ринок. Крім того, російський капітал почав активно заходити в Білорусь (Шрайбман, 2021). Російські компанії почали або входити у частку білоруських підприємств, або ж перебирати повний контроль над ними в обмін на фінансову підтримку режиму Лукашенка. Також не варто забувати і про наслідки західного санкційного режиму. Фактично єдина можливість для Білорусі виходити на світовий ринок – це територія Російської Федерації. Закриття європейських ринків, розірвання торгових відносин з Україною унаслідок повномасштабного вторгнення та посилення санкційних обмежень через війну в Україні призвели до того, що Білорусь стала ще більше залежати від РФ. Сама ж Росія конвертує це у власну вигоду, оскільки таким чином режим Лукашенка став більше прив'язаним до російської економіки.

Тим самим можна стверджувати, що Білорусь перетворилася на максимально залежну країну від Росії. Можна ще додати до цього переліку проведення конституційних змін у Білорусі, які просувала Росія. Зокрема, наприкінці лютого 2022 р. у Білорусі проводили референдум щодо нової версії Основного документа. Ще з осені 2020 р. Лукашенко обіцяв це зробити як власному населенню, так і Російській Федерації. Поряд з положеннями про збільшення ролі прем'єр-міністра та посилення функцій Всебілоруських народних зборів у тексті нової Конституції зникли положення про без'ядерний та нейтральний статус. Це можна вважати поступками Росії, оскільки Білорусь згодом була втягнута в агресію проти України, а також на її території розмістили російську ядерну зброю (Шрайбман, 2022).

Хоча Лукашенко наголошував, що білоруські війська не беруть участь у вторгненні в Україну та наступі на Київ зокрема, проте територія Білорусі була використана Російською Федерацією для підготовки агресивної війни проти України. Росія використовувала Білорусь у логістичних цілях; її військова інфраструктура – військові бази, аеродроми, навчальні центри були використані для підготовки російських військових та ударів по українській території. Крім того, у 2023 р. Російська Федерація почала процес розміщення власної ядерної зброї на

території Білорусі, що значно збільшило її стратегічну залежність від Москви (Detsch, & Gramer, 2024). Так Росія додатково фіксує територію Білорусі в орбіті свого впливу, створює загрозу для країн-членів НАТО, а також потенційно може використовувати цей кейс для підняття ставок у геополітичному протистоянні із Заходом, зокрема зі Сполученими Штатами, і для елементу впливу на подальших мирних переговорах щодо завершення російсько-української війни та нормалізації відносин із США.

Отже, Росія зацікавлена у збереженні впливу і контролю над Білоруссю з кількох причин: геополітичний чинник (Білорусь виступає буферною зоною між РФ та країнами НАТО, втрата впливу та контролю над якою означала б ослаблення позицій РФ у регіоні); економічна вигода (країна є цікавою для РФ в економічному плані завдяки тому, що РФ володіє значною часткою активів і має вплив на сектори білоруської економіки, наприклад, на нафтопереробний сектор); військовий чинник (територія Білорусі використовується для розміщення російської військової інфраструктури, яку можна задіяти як для тиску на інші країни, так і для безпосередніх інтервенцій) та бажання зберегти авторитарні контрольовані режими (у разі успіху повалення влади Лукашенка міг би виникнути небажаний для Москви прецедент).

Політика Сполучених Штатів щодо Білорусі після 2020 року. Після виборів президента Білорусі 2020 р. офіційний Вашингтон зайняв досить жорстку позицію щодо Олександра Лукашенка та його режиму. Сполучені Штати засудили фальсифікації під час голосування, а також насильство проти протестувальників (Lawler, 2020). США разом з партнерами з ЄС та Великою Британією запровадили ряд санкцій проти Білорусі (U.S. Department of the Treasury, 2020). Політика США щодо Білорусі змінювалась з року в рік, особливо на фоні повномасштабної війни РФ проти України та співучасті Білорусі в ній.

На відміну від Російської Федерації, Сполучені Штати відмовилися визнавати офіційні результати президентських виборів 2020 року і, відповідно, не визнали Лукашенка легітимно обраним президентом (Lawler, 2020). Окрім того, офіційний Вашингтон запровадив численні санкції проти білоруських високопосадовців, які були відповідальні за фальсифікації виборів та репресії проти мирних громадян. Зокрема, санкційні обмеження наклали проти керівництва Міністерства внутрішніх справ, КДБ, членів білоруської ЦВК, суддів (U.S. Department of the Treasury, 2020). Окрім фізичних осіб, під американські санкції потрапили також такі білоруські підприємства, як "Білоруськалій", "Гродно Азот" та інші компанії (U.S. Department of the Treasury, 2021).

Новий етап розширення і поновлення санкцій відбувся вже після лютого 2022 р., коли Білорусь стала співучасницею вторгнення в Україну. Наприклад, під санкційний механізм потрапили білоруські банки та оборонний сектор (Сосенкова, 2022). Також проти оточення Лукашенка були введені нові санкції, включно із самим самопроголошеним президентом (Liptak, & Atwood, 2022). Американська сторона прагнула через такі обмеження, з одного боку, вплинути на білоруське керівництво відмовитися від своєї репресивної політики, а з іншого, вплинути на спроможність системи, яка обслуговувала російські інтереси.

США стали приділяти більше уваги підтримці демократичних сил в екзилі, фінансуючи представників незалежних медіа, правозахисників та опозиційні структури. У 2023 р. вони запустили Стратегічний діалог між США та білоруським демократичним рухом, який мав би допомогти білоруському громадянському суспільству брати участь у політичних процесах (U.S. Embassy in Belarus,

2024). Окремі програми були спрямовані на допомогу білоруським студентам і науковцям, які зазнали репресій і були змушені покинути Білорусь. Загалом з 2020 р. США виділили понад 140 млн дол. на підтримку білоруського народу та громадянського суспільства. Застосовували Сполучені Штати і свій сильний інструмент "м'якої сили" – USAID, – для кращої організації надання підтримки вони відкрили офіс USAID у Вільнощі (U.S. Embassy in Belarus, 2024). Цими механізмами США намагалися створити інституційно сильну альтернативу Лукашенку та його оточенню. Також варто зазначити, що за часів адміністрації Джо Байдена Сполучені Штати посилювали зв'язки з офісом Світлани Тихановської, вважаючи її легітимним представником білоруського народу. Зокрема, вона мала численні візити і проводила переговори як із самим президентом Байденом, так і з представниками Державного департаменту та Конгресу США (Vazquez, 2021).

З огляду на посилення залежності Білорусі від РФ та збільшення російської військової присутності в країні, Сполучені Штати мали реагувати відповідним чином, а саме, Вашингтон займався нарощуванням оборонного потенціалу східного флангу НАТО. Це було вирішено зробити, оскільки з 2021 року Білорусь перетворилася на транзитну країну для нелегальної міграції, а з 2022 року – на військовий плацдарм для РФ. Додала актуальності посиленню присутності американських військ поблизу Білорусі поява російської ядерної зброї на території Білорусі.

З точки зору глобальної стратегії США Білорусь не була і не є першочерговим об'єктом уваги американської влади. На відміну від відносин з Україною чи Польщею, які розглядалися у США як важливі елементи для забезпечення безпеки в Європі, Білорусь сприймалася радше як вторинний фактор у конкуренції з РФ за геополітичний вплив. США не мають великих економічних інтересів у Білорусі, країни мають слабкі політичні зв'язки та незначні торговельні відносини. Водночас Білорусь має геостратегічне значення для Вашингтону у ширшому контексті протистояння з РФ.

США зацікавлені в тому, аби Білорусь не була повністю інтегрована до РФ та не перетворилася на повноцінний плацдарм РФ для наступу на Європу. Особливо гостро це питання постає, коли розмова заходить про так званий Сувальський коридор, який відділяє Білорусь від Калінінградської області РФ. Сполучені Штати не зацікавлені в тому, аби від Білорусі йшла загроза для безпекової ситуації на цій території, оскільки від цього залежить безпека Польщі та країн Балтії, які є американськими союзниками (Шрайбман, 2024).

Як би Сполучені Штати не хотіли зменшити загрози своїм інтересам щодо Білорусі та не допустити тотальної залежності Мінська від РФ, США не мають важелів особливих впливу на ситуацію в Білорусі. Санкції, введені Заходом, не змусили Лукашенка змінити курс, звільнити політичних в'язнів та піти на поступки опозиції, а навпаки, призвели до ще більшої залежності Білорусі від Росії та зміцненню економічних і військових зв'язків з Москвою. Ані політично, ані військовим чином США не можуть вплинути на керівництво Білорусі, але при цьому США не полишають надії зменшити залежність Білорусі від РФ.

Можливі зміни політики США на фоні повернення до влади Дональда Трампа. Нова каденція Дональда Трампа може принести зміни в політику США щодо Білорусі. Враховуючи прагматичний підхід Трампа до зовнішньої політики, він потенційно може закрити очі на порушення прав людини в Білорусі та спробувати налагодити політичні контакти з офіційним Мінськом. Якщо це відповідатиме геополітичним інтересам нової

президентської адміністрації, то можна буде очікувати певного послаблення тиску на білоруське керівництво.

Існує висока ймовірність, що США можуть запропонувати режиму Лукашенка часткове зняття санкційних обмежень в обмін на звільнення політичних в'язнів. Що характерно, то консультації щодо цього питання вже йдуть на рівні дипломатів. У середині лютого 2025 р. представники Державного департаменту США проводили переговори в Мінську, де піднімалося питання такої угоди (Higgins, & Darkus, 2025). Дещо подібне вже було у минулому, коли Лукашенко звільняв політичних в'язнів в обмін на пом'якшення європейських санкцій. Імовірно, що Лукашенко буде прагнути зняття якомога більшої кількості санкцій проти свого оточення та ключових секторів економіки, наприклад з калію, аби покращити своє положення.

Очікувано, що білоруська опозиція в екзилі з осторогою відреагувала на такі ідеї, оскільки вони непокоять через те, що така поступка з боку США не відобразиться на реальних змінах у політиці Мінська і що репресивна машина буде працювати і далі (Higgins, & Darkus, 2025). Однак ідея щодо часткового зняття санкцій з Білорусі в обмін на певну лібералізацію ситуації в країні просувалася понад рік. Американські аналітичні центри аналізували стан політичних відносин між США і Білоруссю і дійшли висновку, що жорстка санкційна політика Заходу ще сильніше кинула Білорусь у залежність від РФ. Наприклад, і Quincy Institute, і Carnegie Endowment пропонують більш гнучко використовувати санкційний механізм. На думку експертів Quincy Institute, покращення відносин з Білоруссю може поліпшити безпеку ситуацію в регіоні та дозволить обмежити вплив РФ на країну, оскільки в Лукашенка з'явиться можливість хоча б мінімально відновити балансування між Заходом і Росією (Episkopos, 2024). У Carnegie Endowment пропонують менеджерувати санкції для зміни поведінки режиму в Білорусі. Наприклад, Сполучені Штати можуть запропонувати таку собі дорожню карту, в якій можна було б зафіксувати можливості для поступового зняття санкцій в обмін на зміни у внутрішньополітичному житті Білорусі, зокрема у питанні припинення репресій проти опозиції (Шрайбман, 2024). Крім того, відновлення політичного контакту між Заходом і Білоруссю зможе зменшити монополію Російської Федерації, оскільки зараз у Мінська обмежений простір для маневрів.

Звісно, виникне питання щодо продовження підтримки білоруської опозиції. Адміністрація Д. Трампа не відзначається особливим пієтетом до подібних контактів, оскільки це є продуктом діяльності команди попереднього президента Джо Байдена. Крім того, залишається під питанням фінансування таких проектів, оскільки більшість підтримки йшла через структури Агенції USAID, яку команда Трампа прагне або закрити, або трансформувати (Seddon, 2025). Також варто додати, що соціологічні дослідження демонструють, що на фоні відсутності конкретних результатів Світлана Тихановська стрімко втрачає популярність серед білорусів як усередині країни, так і за її межами серед діаспори, де також накопичилось безліч протиріч (Freedom, 2025). Тому, з огляду на усе вищеперераховане і не те, що санкції проти режиму Лукашенка так і не змогли стати ефективним механізмом протидії його репресивній політиці, можна вважати, що адміністрація Трампа буде намагатися порозумітися з Білоруссю та правлячим режимом і буде змінювати стратегію. Вона буде полагати у частковому припиненні дії окремих санкцій в обмін на поступки самого Лукашенка та у грі на балансування російського впливу. У разі успіху такої політики можна буде очікувати на послаблення зв'язку Білорусі з РФ.

Дискусія і висновки

Протести 2020 р. стали переломним моментом у внутрішній політиці Білорусі, які продемонстрували значний рівень суспільного невдоволення політикою Олександра Лукашенка та проявили бажання населення на зміни в політичному житті країни. Жорстка реакція влади, яка запустила репресивні механізми, і значна підтримка з боку Російської Федерації дозволили режиму Лукашенка зберегти контроль. Водночас ця внутрішньополітична криза істотно вплинула на міжнародне позиціонування Білорусі та на геополітичну динаміку в регіоні, запустивши ерозію статус-кво та зміни у балансі сил.

Російська Федерація завжди розглядала Білорусь як важливий стратегічний актив та ключового партнера в регіоні. До 2020 р. Лукашенко намагався знаходити баланс між Росією та Заходом, тим самим даючи Білорусі певний рівень автономії у зовнішньополітичних справах та уникаючи надмірної залежності. Однак криза 2020 р. з подальшою міжнародною ізоляцією, до якої долучилися Сполучені Штати разом із союзниками, призвели до ситуації, коли маневрування між двома центрами стало неможливим, і Білорусь почала поступово дрейфувати в бік більшої інтеграції з РФ. Росія значно посилсила свій вплив на режим Лукашенка, перетворивши його на військово-політичного сателіта, а саму Білорусь – на свого роду плацдарм, який РФ використовує як для контролю ситуації в самій Білорусі, так і для зовнішньої експансії (як у випадку вторгнення в Україну). Росія посилсила контроль над Білоруссю у кількох сферах: військово-політичний вимір (РФ збільшила свою військову присутність у країні, посилсила військову інтеграцію, використовує відповідну інфраструктуру Білорусі з військовою метою); економічна сфера (Росія стала основним торговельним партнером та кредитором, що посилало залежність Мінська); інформаційний вимір (Білорусь потрапила під інформаційний контроль РФ).

Водночас для Сполучених Штатів протести 2020 р. стали тестом на ефективність їхньої політики підтримки демократії. США підтримували демократичні зміни та висловлювали солідарність з протестувальниками, однак протестний рух був жорстко придушений режимом Лукашенка, а опозиційні лідери або були заарештовані, або змушені емігрувати. Санкційна політика США виявилася обмежено ефективною. Хоча санкційні обмеження через порушення прав людини і спричинили негативні наслідки для білоруської економіки, але вони так і не стали механізмом примусу для Лукашенка щодо проведення змін. Побічно західні санкції призвели до ще більшої залежності Білорусі від РФ. Інших інструментів впливу на Білорусь офіційний Вашингтон наразі немає через обмеженість контактів з Мінськом. Проте останнім часом обговорюється можливість використання санкцій як предмета торгу у відносинах з Білоруссю. Це вкладається у характер зовнішньої політики адміністрації Д. Трампа, який відомий своїм прагматичним підходом і меншою увагою до просування демократії та захисту прав людини. Зокрема, почалася дискусія щодо обміну санкцій на певні поступки з боку Лукашенка, зокрема у питанні звільнення політичних в'язнів. Це може стати першим кроком до нормалізації відносин між США та Білоруссю та спробою, хоча б частково, відновити можливість Лукашенка балансувати між Заходом і РФ, щоби уникнути тотальної залежності від Росії.

Загалом Росія вдало використала події після виборів 2020 р. і змогла суттєво посилити свій вплив на Білорусь. Натомість США і союзники виявилися обмеженими в інструментах і можливостях вплинути на ситуацію. Питання майбутньої політики США щодо Білорусі

залишається відкритим, оскільки поки немає гарантій, що обмін санкцій на певну лібералізацію в Білорусі стане успішним. Окрім того, на білоруське питання також вплине ефективність роботи США щодо припинення російсько-української війни.

Список використаних джерел

- БЕЛТА. (2020, 16 серпня). *Лукашенко і Путин по телефону обговорили ситуацію в Білорусі*. <https://belta.by/president/view/lukashenko-i-putin-po-telefonu-obsudili-situatsiju-v-bielarusi-403000-2020/>
- Вінокуров, Я., & Мірошніченко, Б. (2022, 8 липня). *Економіка Лукашенка. Як Білорусь за два роки втратила все, що будувала 10 років*. Економічна правда. <https://pravda.com.ua/publications/2022/07/08/688983/>
- Егоров, А. (2021, 16 липня). *Белорусское чудо - объединение штабов. Год назад и сегодня*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/ru/objedinenie-belorusskoj-oppozicii-cto-bylo-god-nazad-i-cto-budet-dalshe/a-58289381>
- Европейська правда. (2020, 16 серпня). *Найбільші протести в історії Білорусі: на вулицях Мінська до 200 тисяч людей*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/08/16/7113262/>
- Ісаченко, А., & Козенко, А. (2024, 19 липня). *Як Олександр Лукашенко 30 років беззмінно править Білоруссю*. BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx02wklyyjo>
- Козенко, А. (2021, 9 серпня). *Революція несбывшихся надежд. Как Беларусь за год прошла путь от массовых демонстраций к репрессиям*. BBC News Русская служба. <https://www.bbc.com/russian/features-58016427>
- Комісарова, О. (2020, 24 вересня). *Хто визнає і хто не визнає Лукашенка президентом Білорусі*. Суспільне Новини. <https://suspijne.media/65478-britania-es-ta-ssa-ne-viznali-lukashenka-prezidentom-bielorusi/>
- Ліскович, М. (2020, 23 квітня). *Лукашенку не подобається слово "карантин": чим це обернеться для Білорусі і для самого нього*. Українформ. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3011957-lukashenku-ne-podobaeetsa-slovo-karantin-cim-ce-obernetsja-dla-bielorusi-i-dla-samogo-nogo.html>
- Настоящее Время. (2020, 24 червня). *"Саша 3 %". Лукашенко реагирует на мемы о своем рейтинге и утверждает, что у него больше*. <https://www.currenttime.tv/a/lukashenko-sasha-tri-procenta/30688502.html>
- Настоящее Время. (2021, 7 червня). *"Не каждый может похвастаться, что прожил хотя бы один такой день, как я". Сергей Тихановский – блогер, разбудивший "страну для жизни"*. <https://www.currenttime.tv/a/sergej-tikhanovskiy/31286564.html>
- Радіо Свобода. (2021, 14 грудня). *Білорусь: Тихановського заступили до 18 років за графіти, Лосика – до 15 років*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-bielorus-sprava-blogeriv-i-aktivistiv/31608575.html>
- Соколов, М. (2020, 15 липня). *Шестой срок Лукашенко несмотря на протесты? Радио Свобода*. <https://www.svoboda.org/a/30727608.html>
- Сосенкова, В. (2022, 25 лютого). *США запровадили санкції проти Білорусі*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/uk/scha-zaprovalidili-sankcii-proti-bielorusi-za-spriyanня-вторгнення-рф-в-ukrainu/a-60912478>
- Українська правда. (2020а, 19 березня). *Лукашенко вважає коронавірус психозом*. <https://www.pravda.com.ua/news/2020/03/19/7244251/>
- Українська правда. (2020б, 29 липня). *У Білорусі заявили, що підняли бойовікіє Путіна, які планували провокації*. <https://www.pravda.com.ua/news/2020/07/29/7261109/>
- Шрайбман, А. (2021, 3 вересня). *Смена сторон. Почему интеграционные карты стали интереснее Минску, чем Москве*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2021/09/smena-storon-pochemu-integracionnye-karty-stali-interesnee-minsku-chem-moskve?lang=ru&center=russia-eurasia>
- Шрайбман, А. (2022, 10 лютого). *Между изоляцией и интеграцией. Политический режим и международная ориентация Минска в начале 2020-х годов*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2022/02/mezhdu-izolyaciej-i-integraciy-politicheskij-rezhim-i-mezhdunarodnaya-orientaciya-minska-v-nachale-2020-h-godov?lang=ru&center=russia-eurasia>
- Шрайбман, А. (2024, 28 березня). *Страна, которой не хочется заниматься. Какие опции остались у Запада в отношении Беларуси?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2024/03/strana-kotoroj-ne-hochetsya-zanimatsya-kakie-opcii-ostalis-u-zapada-v-otnoshenii-bielarusi?lang=ru&center=russia-eurasia>
- Alachnovič, A., Naūrodski, S., Villa, L., & Fotia, A. (2024). *Belarus' increasing economic dependence on Russia*. German Economic Team. <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/belarus-increasing-economic-dependence-on-russia/>
- BBC News Україна. (2020, 10 серпня). *Вибори президента Білорусі: оголошені попередні результати*. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53719392>
- Detsch, J., & Gramer, R. (2024, 14 березня). *Russia's Nuclear Weapons Are Now in Belarus*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2024/03/14/russia-nuclear-weapons-belarus-putin/>
- Deutsche Welle. (2020, 14 липня). *Тихановская - один из пяти кандидатов в президенты Беларуси*. <https://www.dw.com/ru/tikhanovskaja-vošla-v-chislo-pjati-kandidatov-v-prezidenty-bielarusi/a-54170277>
- Deutsche Welle. (2022, 15 лютого). *"Союзна рішучість" на полігонах Білорусі та кордоні України – DW – 15.02.2022*. <https://www.dw.com/uk/soiuzna-rishuchist-na-polihonakh-bielorusi-ta-na-kordoni-z-ukrainoiu/a-60782037>

- Episkopos, M. (2024, 13 травня). *Rethinking the U.S.–Belarus Relationship*. Quincy Institute for Responsible Statecraft. <https://quincyinst.org/research/rethinking-the-u-s-belarus-relationship/>
- Freedom. (2025, 21 лютого). *Лукашенко між Москвою і Вашингтоном: чи зможе Білорусь послабити санкції проти себе – думки - Freedom*. <https://uatv.ua/uk/lukashenko-mizh-moskvoyu-i-vashyngtonom-chy-zmozhe-bielorus-poslabyty-sanktsiyi-dumky/>
- Glod, K. (2021, 17 грудня). *Belarus: The Mother, the Banker, the Flutist, and the Diplomat*. СЕРА. <https://cepa.org/article/belarus-the-mother-the-banker-the-flutist-and-the-diplomat/>
- Higgins, A., & Dapkus, T. (2025, 15 лютого). *A Quick, Quiet Trip to Belarus Signals a Turn in U.S. Policy*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2025/02/15/world/europe/belarus-us-prisoners-diplomacy.html>
- Ilyushina, M., & John, T. (2020, 11 серпня). *Belarus opposition candidate flees to Lithuania amid crackdown on election protests*. CNN. <https://edition.cnn.com/2020/08/11/europe/belarus-opposition-leader-flees-intl/index.html>
- Krawatzek, F., & Rohava, M. (2020, 29 липня). *Präsidentswahlen in Belarus: Wunsch nach Veränderung*. Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien (ZOIS). <https://www.zois-berlin.de/publikationen/praesidentschaftswahlen-in-belarus-wunsch-nach-veraenderung>
- Lawler, D. (2020, 23 вересня). *U.S. no longer recognizes Lukashenko as legitimate president of Belarus*. Axios. <https://www.axios.com/2020/09/23/us-lukashenko-president-belarus>
- Liptak, K., & Atwood, K. (2022, 15 березня). *US issues new sanctions on Belarusian President Lukashenko*. CNN. <https://edition.cnn.com/2022/03/15/politics/united-states-belarus-sanctions/index.html>
- RFE/RL's Belarus Service. (2020, 24 лютого). *Unregistered Opposition Presidential Candidate Tsapkala, Children Flee Belarus*. RadioFreeEurope/Radioliberty. <https://www.rferl.org/a/unregistered-opposition-presidential-candidate-tsapkala-children-flee-belarus/30745527.html>
- RFI. (2020, 22 серпня). *Лукашенко увидел в протестах сценарий "цветных революций"*. <https://rfi.my/6QQI>
- Seddon, S. (2025, 3 лютого). *What is USAID and why does Donald Trump want to end it?* BBC Home. <https://www.bbc.com/news/articles/clyezjwnx5ko>
- U.S. Department of the Treasury. (2020, 23 грудня). *Treasury Sanctions Additional Belarusian Regime Actors for Undermining Democracy*. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm1222>
- U.S. Department of the Treasury. (2021, 9 серпня). *Treasury Holds the Belarusian Regime to Account on Anniversary of Fraudulent Election*. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0315>
- U.S. Embassy in Belarus. (2024, 4 грудня). *U.S. Support for Democracy in Belarus*. <https://by.usembassy.gov/u-s-support-for-democracy-in-belarus/>
- Vazquez, M. (2021, 28 липня). *Biden meets with Belarusian opposition leader at the White House*. CNN. <https://edition.cnn.com/2021/07/28/politics/joe-biden-belarus-svetlana-tikhanovskaya/index.html>

References

- Alachnovič, A., Naūrodski, S., Villa, L., & Fotia, A. (2024). *Belarus' increasing economic dependence on Russia*. German Economic Team. <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/belarus-increasing-economic-dependence-on-russia/>
- BBC News Ukraine (2020, August 10). *Belarusian presidential election: preliminary results announced*. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53719392> [in Ukrainian]
- BELTA. (2020, August 16). *Lukashenka and Putin discussed the situation in Belarus by phone*. <https://belta.by/president/view/lukashenko-i-putin-po-telefonu-obsudili-situatsiju-v-bielarusi-403000-2020/> [in Russian]
- Current Time. (2020, June 24). *"Sasha 3 %". Lukashenka reacts to a meme about his rating and claims he has more*. <https://www.currenttime.tv/a/ukashenko-sasha-tri-procenta/30688502.html> [in Russian]
- Current Time. (2021, June 7). *"Not everyone can boast of having lived at least one day like me". Sergei Tikhonovskiy - blogger who awakened "the country for life"*. <https://www.currenttime.tv/a/sergej-tikhanovskiy/31286564.html> [in Russian]
- Detsch, J., & Gramer, R. (2024, March 14). *Russia's Nuclear Weapons Are Now in Belarus*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2024/03/14/russia-nuclear-weapons-belarus-putin/>
- Deutsche Welle. (2020, July 14). *Tikhanovskaya is one of five presidential candidates in Belarus*. <https://www.dw.com/ru/tikhanovskaja-vošla-v-chislo-pjati-kandidatov-v-prezidenty-bielarusi/a-54170277> [in Russian]
- Deutsche Welle. (2022, February 15). *"Union Resolve" at the training grounds of Belarus and the border of Ukraine*. <https://www.dw.com/uk/soiuzna-rishuchist-na-polihonakh-bielorusi-ta-na-kordoni-z-ukrainoiu/a-60782037> [in Ukrainian]
- Egorov, A. (2021, July 16). *Belarusian miracle – unification of headquarters. One year ago and today*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/ru/objedinenie-belorusskoj-oppozicii-cto-bylo-god-nazad-i-cto-budet-dalshe/a-58289381> [in Russian]
- Episkopos, M. (2024, May 13). *Rethinking the U.S.–Belarus Relationship*. Quincy Institute for Responsible Statecraft. <https://quincyinst.org/research/rethinking-the-u-s-belarus-relationship/>
- European pravda. (2020, August 16). *The largest protests in the history of Belarus: up to 200 thousand people on the streets of Minsk*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/08/16/7113262/> [in Ukrainian]
- Freedom. (2025, February 21). *Lukashenko between Moscow and Washington: Will Belarus be able to ease sanctions against itself?*. <https://uatv.ua/uk/lukashenko-mizh-moskvoyu-i-vashyngtonom-chy-zmozhe-bielorus-poslabyty-sanktsiyi-dumky/> [in Ukrainian]

Glod, K. (2021, December 17). *Belarus: The Mother, the Banker, the Flutist, and the Diplomat*. CEPA. <https://cepa.org/article/belarus-the-mother-the-banker-the-flutist-and-the-diplomat/>

Higgins, A., & Dapkus, T. (2025, February 15). *A Quick, Quiet Trip to Belarus Signals a Turn in U.S. Policy*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2025/02/15/world/europe/belarus-us-prisoners-diplomacy.html>

Ilyushina, M., & John, T. (2020, August 11). *Belarus opposition candidate flees to Lithuania amid crackdown on election protests*. CNN. <https://edition.cnn.com/2020/08/11/europe/belarus-opposition-leader-flees-intl/index.html>

Isachenko, A., & Kozenko, A. (2024, July 19). *How Alexander Lukashenka has ruled Belarus for 30 years*. BBC News Ukraine. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx02wkllyjyo> [in Ukrainian]

Komisarova, O. (2020, September 24). *Who recognized and who did not recognize Lukashenko as President of Belarus*. Suspilne News. <https://susilne.media/65478-britania-es-ta-ssa-ne-viznali-lukashenka-prezidentom-bilorusi/> [in Ukrainian]

Kozenko, A. (2021, 9 Serpnia). *Revolution of unfulfilled hopes. How Belarus went from mass demonstrations to repression in a year*. BBC News Russian Service. <https://www.bbc.com/russian/features-58016427> [in Russian]

Krawatzek, F., & Rohava, M. (2020, July 29). *Belarus's presidential election: an appetite for change*. Center for East European and International Studies. <https://www.zois-berlin.de/publikationen/presidentenwahlwahlen-in-belarus-wunsch-nach-veraenderung> [in German]

Lawler, D. (2020, September 23). *U.S. no longer recognizes Lukashenko as legitimate president of Belarus*. Axios. <https://www.axios.com/2020/09/23/us-lukashenko-president-belarus>

Liptak, K., & Atwood, K. (2022, March 15). *US issues new sanctions on Belarusian President Lukashenko*. CNN. <https://edition.cnn.com/2022/03/15/politics/united-states-belarus-sanctions/index.html>

Liskovich, M. (2020, April 23). *Lukashenka does not like the word "quarantine": how it will turn out for Belarus and for him*. Ukrinform. <https://www.ukrinform.ua/ubric-world/3011957-lukashenka-ne-podobatsya-slovo-karantin-cim-ce-obemetsa-dla-bilorusi-i-dla-samogo-nogo.html> [in Ukrainian]

Radio Svoboda (2021, December 14). *Belarus: Tikhonovskiy sentenced to 18 years in prison, Losik to 15 years*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-bilorus-sprava-bloggeriv-i-aktivistiv/31608575.html> [in Ukrainian]

RFE/RL's Belarus Service. (2020, July 24). *Unregistered Opposition Presidential Candidate Tsapkala, Children Flee Belarus*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. <https://www.rferl.org/a/unregistered-opposition-presidential-candidate-tsapkala-children-flee-belarus/30745527.html>

RFI. (2020, August 22). *Lukashenko saw the protests as a scenario of color revolutions*. <https://rfi.my/6QQI> [in Russian]

Schreibman, A. (2021, September 3). *Changing Sides. Why integration maps have become more interesting to Minsk than to Moscow*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/>

posts/2021/09/smena-storon-pochemu-integracionnye-karty-stali-interesnee-minsku-chem-moskve?lang=ru&center=russia-eurasia [in Russian]

Schreibman, A. (2022, February 10). *Between isolation and integration. Minsk's political regime and international orientation in the early 2020s*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2022/02/mezhdru-izolyacii-i-integracii-politicheskij-rezhim-i-mezhdunarodnaya-orientaciya-minska-v-nachale-2020-h-godov?lang=ru&center=russia-eurasia> [in Russian]

Schreibman, A. (2024, March 28). *A country that nobody wants to deal with. What options do the West have left in relation to Belarus?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2024/03/strana-kotoroj-ne-hochetsya-zanimatsya-kakie-opcii-ostalis-u-zapada-v-otnoshenii-belarusi?lang=ru&center=russia-eurasia> [in Russian]

Seddon, S. (2025, February 3). *What is USAID and why does Donald Trump want to end it?* BBC Home. <https://www.bbc.com/news/articles/clyezjwnx5ko>

Sokolov, M. (2020, July 15). *Lukashenka's sixth term despite protests?* Radio Svoboda. <https://www.svoboda.org/a/30727608.html> [in Russian]

Sosenkova, V. (2022, February 25). *The United States imposed sanctions against Belarus*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/uk/цша-запровадили-санкції-проти-білорусі-за-сприяння-вторгненню-рф-в-україну/a-60912478> [in Ukrainian]

U.S. Department of the Treasury. (2020, December 23). *Treasury Sanctions Additional Belarusian Regime Actors for Undermining Democracy*. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm1222>

U.S. Department of the Treasury. (2021, August 9). *Treasury Holds the Belarusian Regime to Account on Anniversary of Fraudulent Election*. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0315>

U.S. Embassy in Belarus. (2024, December 4). *U.S. Support for Democracy in Belarus*. <https://by.usembassy.gov/u-s-support-for-democracy-in-belarus/>

Ukrainska Pravda (2020a, March 19). *Lukashenka considers coronavirus a psychosis*. <https://www.pravda.com.ua/news/2020/03/19/7244251/> [in Ukrainian]

Ukrainska Pravda (2020b, July 29). *Belarus says it caught Putin's militants planning provocations*. <https://www.pravda.com.ua/news/2020/07/29/7261109/> [in Ukrainian]

Vazquez, M. (2021, July 28). *Biden meets with Belarusian opposition leader at the White House*. CNN. <https://edition.cnn.com/2021/07/28/politics/joe-biden-belarus-svetlana-tikhonovskaya/index.html>

Vinokurov, Y., & Miroshnichenko, B. (2022, July 8). *Lukashenko's economy. How Belarus lost everything it had been building for 10 years in two years*. European pravda. <https://epravda.com.ua/publications/2022/07/08/688983/> [in Ukrainian]

Отримано редакцією журналу / Received: 20.01.25
Прорецензовано / Revised: 05.02.25
Схвалено до друку / Accepted: 26.02.25

Artur RAIKOV, PhD Student
ORCID ID: 0009-0008-8353-8450
e-mail: artur.raykov@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

BELARUS' PLACE IN THE STRATEGIC INTERESTS OF THE US AND RUSSIA AFTER THE 2020 PROTESTS

Background. *The protests in Belarus in 2020 had a strong impact on the domestic political situation and significantly affected regional geopolitical dynamics and the transformation of the US and Russian approaches to cooperation with Belarus. While Belarus used to be able to manoeuvre between the West and Russia, the events of 2020 have destroyed the existing balance. Mass demonstrations, the suppression of the protest movement by the Lukashenka regime, and Belarus' further international isolation led external actors to reconsider their strategies. The United States began to put pressure on the regime through sanctions and provided support to Belarusian civil society in the hope of influencing Lukashenka's policies. At the same time, Russia used the opportunity to work on deepening integration and increasing Belarus' dependence on Russia.*

Methods. *The following methods were used in the study: analytical, historical, comparative, prognostic, systematic approach, content analysis.*

Results. *The 2020 protests in Belarus were a natural consequence of growing dissatisfaction with the government's policies and fatigue with Lukashenka's long rule. The protests have become a form of public dissent and an attempt to achieve qualitative changes. This crisis also became a catalyst for transforming the approaches of external actors to influence Belarus. Russia took the opportunity to consolidate its control over Belarus, which led to greater cooperation in the military and political sphere and economic integration, which in turn further increased Belarus' dependence on Russia. In turn, the United States imposed sanctions and politically supported the Belarusian opposition, but failed to have a real impact on Belarus. An analysis of US policy shows the lack of a comprehensive strategy on the Belarusian issue, which makes it difficult to achieve long-term results. However, with Donald Trump coming to power, the US has an opportunity to restart relations with Minsk based on a pragmatic approach.*

Conclusions. *2020 was a crucial year for Belarus, significantly affecting the domestic political landscape. Despite large-scale protests and strong public discontent, Lukashenka managed to stay in power, but these events led to changes in the geopolitical balance, isolation of Belarus from Western countries, and increasing its dependence on Russia. Russia has protected its strategic interests and strengthened its influence on Belarus, forcing the Lukashenka regime to deepen economic integration and military cooperation, making Belarus extremely dependent on the will of the Russian Federation. For the United States, the events of 2020 were a test of the effectiveness of its policy. Although the US tried to influence Belarus through sanctions and support for the opposition, the effectiveness of such steps was limited. Now the US is trying to find new methods of influencing Belarus, including using sanctions as a subject of bargaining.*

Keywords: *Russian Federation, the United States, Belarus, 2020 protests, strategic interests, political dependence, political isolation, sanctions restrictions, balance of power.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.